

SIVILØKONOMSTUDIET I 2025 OG INTERNASJONALISERING ^R

FEITE HINDRIK VAN DIJK er nederlandsk, og flyttet til Norge i 1998. Han har jobbet på Handelshøyskolen BI siden. For tiden jobber han som spesialrådgiver internasjonale relasjoner. På BI har han også jobbet med programadministrasjon, internasjonal markedsføring og rekruttering og rangering. I tillegg har han arbeidserfaring fra Nederland (University of Twente og Delft University of Technology) og Nepal (Consulate of the Netherlands).

SAMMENDRAG

Internasjonalisering av høyere utdanning er en medalje med to sider: kvalitet og marked. Når det gjelder kvalitet bør fokuseringen på utveksling erstattes av en fokusering på læringsmål. På BI har vi utviklet en modell for internasjonalisering som tar høyde for forskjellige grader av læringsmåloppnåelse gjen-

nom forskjellige aktiviteter. Når det gjelder marked kan posisjonen av siviløkonommasteren under Master in management varemerke føre til en oppløsning av det integrerte femårige siviløkonomløpet, i takt med internasjonale utviklinger siden starten av Bologna-prosessen.

Internasjonalisering er et hyppig brukt begrep i forbindelse med utdanningsprogrammer i vår sektor. Tilsynelatende dreier begrepet internasjonalisering seg stort sett om utveksling. Zoomer man litt inn, ser man at begrepet inneholder mer, og egentlig er en medalje med to sider:

- Internasjonalisering som kvalitetsprosess: Måten våre programmer legger til rette for studentenes ervervelse av kunnskap og ferdigheter på slik at de kan fungere optimalt i et arbeidsliv og samfunn som blir stadig mer internasjonalt. Katalysatoren her var Erasmus-programmet, som startet i 1987.
- Internasjonalisering som markedsprosess: Måten våre programmer påvirkes på gjennom å være del av en globalisert arena for utdanningsprogrammer. Katalysatoren her var Bologna-prosessen, som startet i 2002.

I denne artikkelen reflekterer jeg over hva utviklingene i begge prosesser kan bety for et siviløkonomprogram i 2025.

1. INTERNASJONALISERING SOM KVALITETSPROSESS

På Abelias utdanningskonferanse som fant sted 24. mai, holdt Wu Xiao Yun i DNV GL et foredrag om hva slags kompetanse norsk næringsliv har behov for fremover. En av de relevante ferdighetene hun nevnte, var relatert til internasjonalisering. Hun mente at å ha evnen til å jobbe internasjonalt i ulike kulturer ville være en av de sentrale ferdighetene for fremtidige arbeidstakere, og at høyere utdanningsinstitusjoner burde legge bedre til rette for «cross cultural og cross border collaborations». Når DNV GL rekrutterer nye ansatte, ser de blant annet etter «global citizens with ability to work efficiently and effectively across borders and adapt quickly to change».

Vi kan nok anta at dette behovet ikke vil bli mindre i fremtiden, og at et siviløkonomprogram i 2025 i høyeste grad bør tilrettelegge for internasjonalisering og ferdighetsmål relatert til et globalt og globalisert arbeidsmarked. Spørsmålet er hvordan.

Først litt personlig historie. Jeg begynte å jobbe med internasjonalisering og det daværende Erasmus-utvekslingsprogrammet i 1990. Jeg hadde kommet

tilbake fra et fireårig opphold i Nepal hvor jeg først i det siste året hadde tilgang til en personlig fasttelefon. Kontakten med hjemlandet foregikk stort sett per håndskrevne brev som tok lang tid frem og tilbake. Livet utspant seg i det landet hvor jeg bodde, uten distraksjoner. Det samme var sant for de første Erasmus-studentene. Et studieopphold i utlandet var et enestående eventyr for noen få som medførte at de kunne ta et dypdykk i den lokale kulturen. Det fantes få kurs på engelsk i ikke-engelskspråklige land, og ofte måtte studentene lære det lokale språket for å kunne delta i undervisningen. I tillegg var veldig lite tilrettelagt for utvekslingsstudentene, og de måtte stort sett finne ut av ting på egen hånd, for eksempel hvor de skulle bo.

Det er annerledes nå: Studentutveksling har blitt et masseprodukt med undervisning på engelsk over hele linjen, drevet av et veloljet maskineri av godt bemannede internasjonale kontorer, som tilrettelegger med tjenester som å plukke opp studenter, tilrettelegge bosted og arrangere velkomstucker. Utvekslingsstudentene er typisk reisevant ungdom som er vant til ferier i utlandet og helger i storbyer rundt omkring i verden. Når studenter er fysisk i utlandet, er de virtuelt hjemme og i daglig kontakt med venner og familie i hjemlandet. I vertslandet omgås de andre internasjonale studenter, og det lokale samfunnet er oftest ikke mer enn et hyggelig bakteppe.

Poenget mitt her er ikke å være nostalgisk. Poenget mitt er at en internasjonal erfaring gjennom et studieopphold i 1990 var av en helt annen karakter enn det som karakteriserer en internasjonal erfaring i 2017. Den voldsomme internasjonaliseringen av våre programmer siden 1987 har ført til at studenter også kan få en internasjonal erfaring hjemme i det internasjonale studiemiljøet vi har skapt på våre campuser. Og den voldsomme teknologiske utviklingen har ført til at studentene kan være i utlandet *og* hjemme, og hjemme *og* i utlandet samtidig. Det siste blir ytterligere forsterket av ubegrenset tilgang til billige flybilletter, som også gjør studentene i stand til å bevege seg fysisk frem og tilbake mellom verts- og hjemlandet.

Internasjonalisering kan defineres som en kvalitetsprosess som gjør våre programmer bedre og fører til at våre studenter tilegner seg ferdigheter og kunnskap slik at de kan lede og fungere bra i en internasjonal kontekst. Det innebærer at virkemidlene vi bruker, ikke kan være et mål i seg selv, men må ses i relasjon til læringsmålene

vi ønsker å oppnå. Det er forunderlig å observere den sterke fokuseringen på virkemidlet *semesterutveksling* i stortingsmelding nr. 16, symbolisert ved regjeringens mål om at «20 prosent av dem som avlegger graden i Norge, skal ha vært på utveksling innen 2020». Dette er et kvantitativt mål i seg selv, som sier lite om hvorvidt vi har lykket med å tilføre våre studenter de ferdigheter de trenger i fremtidens arbeidsmarked, og som i hvert fall ikke sier noe om de 80 prosent av studentene som ikke har kunnet eller villet dra på utveksling.

I planene for siviløkonomstudiet (BØA og MØA) ser vi mer eller mindre samme fokusering: «Studiet skal ha en internasjonal orientering. Som et minimum skal det være tilbud om studentutveksling i ett semester (...)» (bachelor). Og: «Studiet skal ha en internasjonal orientering, for eksempel (...) engelsk som undervisningsspråk, forelesere med internasjonal bakgrunn, *studentutveksling* og internasjonale studenter» (master) (min kursivering). Og igjen er spørsmålet: Hva skjer med studentene som ikke kan eller vil dra på utveksling?

Den dynamiske og globaliserte virkeligheten studenter lever i, krever at vi tar søkelyset fra *virkemidlet* utveksling og setter det på *læringsmålet* internasjonalisering, og videre ser på hvordan studentene kan oppnå læringsmålet. Og da er det flere veier som fører til Roma, selv om vi må gjennom Bologna.

2. INTERNASJONALISERING SOM KVALITETSPROSESS PÅ BI

På Handelshøyskolen BI har vi tatt høyde for studentenes nye og mer dynamiske virkelighet. Vi bruker en enkel modell for internasjonalisering av våre utdanningsprogrammer (bachelor og master) som tar utgangspunkt i det strategiske (lærings)målet «alle BIs kandidater skal kunne fungere i en internasjonal kontekst» og at mange forskjellige internasjonaliseringsaktiviteter kan føre til at målet nås. Modellen baserer seg på følgende premisser:

- Et flertall av våre kandidater kommer til å jobbe i bedrifter i Norge som har befatning med det internasjonale markedet i varierende grad, og et fåtall av våre kandidater kommer til å jobbe i internasjonale bedrifter utenfor Norge. Ikke alle studenter kan ha like høy måloppnåelse eller ha samme ambisjoner om det, men vi definerer et minimumsnivå som alle

studenter skal ha, og antyder hvor stor andel av studentene vi vil ha på middels og høyt nivå.

- Vi har en meny av internasjonaliseringsaktiviteter (hvorav semesterutveksling er én) som gjør studenter i stand til å oppnå alt fra minimum til høy måloppnåelse når det gjelder å kunne fungere i en internasjonal kontekst.

Fundamentet på masternivået er det internasjonale klasserommet. På BI foregår all undervisning på masternivå på engelsk. Andel utenlandske studenter (utvekslings- og gradsstudenter) er på 25–30 prosent, og mange av foreleserne har en annen nasjonalitet enn norsk. Andel utenlandske faglig ansatte på BI er nå på nesten 30 prosent. På dette fundamentet bygger vi en rekke internasjonaliseringsaktiviteter, og her er det særlig M.Sc. in Business, mastergraden i siviløkonomi, som er i spissen:

- Valgkurs med obligatorisk studietur: I 2018/2019 tilbyr vi fire kurs med studieturer til Japan, Kina, Tyskland og Tanzania.
- Mulighet til å ta et sommerprogram og få det godkjent som valgkurs.
- Kort utvekslingsopphold: Mulighet for å ta en utvekslingsperiode på et halvt semester.
- Utveksling + praksisopphold: Mulighet for å kombinere utveksling med et internship.
- Internship i utlandet.
- Vanlig semesterutveksling.
- Dobbeltgrad: Mulighet til å være ett år på BI og ett år på en annen institusjon og få to grader.
- QTEM Master-nettverk: Mulighet å ta to utvekslingssemestre hos to forskjellige nettverkp partnere kombinert med et internship.

I tillegg utredes mulighetene for å etablere kurs som har et virtuelt internasjonaliseringselement, altså kurs hvor studenter samarbeider og har interaksjon med internasjonale studenter og/eller faglig ansatte som sitter fysisk på andre steder.

3. INTERNASJONALISERING SOM MARKEDSPROSESS

Den internasjonale arenaen for såkalte *pre-experience*-masterprogrammer innen økonomi og ledelse gjenspeiles i *Financial Times*' rangering av Masters

in Management-programmer som startet i 2005 med 25 rangerte programmer. I 2016 ble 90 programmer rangert.

Både NHH (siden 2005) og BI (siden 2006) har valgt å rangere sine siviløkonommasterprogrammer i *Financial Times* og også nå nylig i *The Economists Masters in Management*-rangeringer. Hvis man ser nærmere på de aller fleste øvrige programmene i disse rangeringene, ser man at disse er vidt forskjellige: De er stort sett programmer med en varighet på 12–18 måneder som betjener målgrupper med forskjellig akademisk bakgrunn, og ikke kun den med en bachelor i økonomi og ledelse. Av 90 skoler/programmer i *Financial Times*' 2016-rangering krevde kun 19 en «relevant degree» (det vil si en bachelorgrad i økonomi og ledelse eller lignende).

«Master in management» har blitt en stadig sterkere merkevare internasjonalt. Den assosieres med fleksibilitet og mangfold når det gjelder kvalifiserende akademisk bakgrunn og har nesten blitt det nye «pre-experience» MBA-programmet. Å posisjonere seg under dette flagget slik BI og NHH nå gjør, vil etter mitt syn tvinge frem en annen tilnærming til opptaksgrunnlaget for masterdelen av siviløkonomutdanningen. Til syvende og sist vil det føre til en løsriving av bachelor- og masterdelen, slik at det kan bli slutt på det femårige integrerte løpet på sikt.

En slik utvikling vil være i tråd med utviklinger av bachelor- og masterprogrammer andre steder i Europa, slik vi har sett siden starten av Bologna-prosessen. Dette er blant annet beskrevet i Mastermind Europe-prosjektet. Opprinnelig ble de gamle éngradsprogrammene (som siviløkonom, *Diplomkaufmann* i Tyskland, *Doctorandus Bedrijfskunde* i Nederland, *Laurea* i Italia) delt opp i en bachelor- og masterdel uten at det hadde store konsekvenser for innholdet. Det var lite mobilitet etter bachelordelen, og studenter fullførte hele bachelor–master-løpet på samme universitet. Det var kun unntaksvis opptak til masterdelen av studenter med en bachelorgrad fra et annet universitet, og hvis det skjedde, var det viktigste kriterium: Er bachelorgraden lik nok vår egen bachelorgrad? Sagt på siviløkonom-språk: Tilfredsstiller bachelorgraden NRØA-kravene?

Utviklingen av Bologna-reformen sammen med en stadig økende internasjonalisering og globalisering har ført til at situasjonen 15 år etter at Bologna-prosessen startet, er en annen. Mobiliteten etter bachelorfasen

har økt kraftig, masterprogrammer har beveget seg bort fra sine opprinnelige bachelorrøtter, og nye masterprogrammer har blitt etablert uavhengig av foregående bachelorprogrammer. Dette har i høyeste grad skjedd på handelshøyskoler rundt omkring i verden og særlig i Europa. *Financial Times'* og *The Economists* Master in Management-rangeringer illustrerer det på en utmerket måte.

Hva vil dette bety for siviløkonomprogrammet i 2025? For å kunne delta i *The Economists* Masters in Management-rangering har NHH og BI måttet under-skrive på at programmet de ønsket å rangere, er «a general business programme open to non-business majors»

(min kursivering). Med andre ord: Begge skoler har allerede satt i gang en oppmykning av opptaksgrunnlaget for siviløkonommasterne sine (for det er disse som er rangert i *Financial Times* og *The Economist*). Jeg tror at denne utviklingen vil fortsette særlig for de norske skolene som ønsker å være attraktive for utenlandske gradsstudenter. Det vil bli enda mer søkelys på hvor du har tatt mastergraden din, og masterrangeringer som *Financial Times'* og *The Economists* vil være viktige veiskilter for potensielle studenter og premissleverandører for handelshøyskoler. Dermed vil det integrerte bachelor-master siviløkonom-løpet etter hvert bli mindre viktig. M

REFERANSER

Wu, Xiao Yun (2017). Hva er næringslivets behov? Presentasjon på Abelias utdanningskonferanse 24.5. <https://www.abelia.no/arrangementer/2017/kvartal1/abelias-utdanningskonferanse/> [lesedato 26.06.2017].

Kunnskapsdepartementet (2017). *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* (St.meld. nr. 16 2016–2017). Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.

Universitets- og høyskolerådet (2011). *Plan for bachelor i økonomi og administrasjon*. http://www.uhr.no/documents/b_a_plan_vedtatt_17okt11.pdf. [lesedato 26.06.2017].

Universitets- og høyskolerådet (2012). *Plan for toårig masterstudium i økonomi og administrasjon*. <http://www.uhr.no/>

documents/vedtatt_plan_for_to_rig_masterstudium_i_ekonomi_og_administrasjon.pdf [lesedato 26.06.2017].

Financial Times (2016). Masters in Management 2016. <http://rankings.ft.com/businessschoolrankings/masters-in-management-2016> [lesedato 26.06.2017].

The Economist (2017). Masters in Management 2017. <http://www.economist.com/whichmba/MiM/2017/Ranking> [lesedato 26.06.2017].

Mastermind Europe (2017). Prosjekt. <http://mastermindeurope.eu/> [lesedato 26.06.2017].